

Lucas temere, & humana fiducia est aggressus: ut nonnulli aliorum, qui idcirco recepti non sunt, hanc sacram scribere historiam, sed sorte diuina: historiam dico earum rerum, quæ certa & indubitata fide ipsi erant exploratæ: tum spiritu sancto suggerente, qui eum ad hoc opus elegerat: tum quod similiter audierat ab ijs, qui ab initio, domino uitæ & salutis autori assistierant, & cuncta oculis suis uiderant, quicquid alijs ex præcepto domini uerbum euangelij subministrauerant. & hi erant apostoli, quorum & ipse comes in nonnullis esse potuit. Ergo haud ab re factum est, ut spiritu sancto impellente, rem omnem ab initio ad calcem usque accurate sectatus, deinceps euangelicæ narrationis historiam perscribere sit aggressus. Ad quorum utilitatē? Certè omnium fidelium qui sunt, qui fuerunt, & qui credituri sunt: idque occasione Theophili præstantissimi cuiusdam uiri, qui adhuc catechuminus erat, & solo uerbo instructus, non etiã euangelio scripto: ad cuius pleniorē instructionem, Lucas se euangelium suum scribere testat. Hæc est præfationis, qua solus Lucas usus est, intelligentia. Sed age, quam uis Lucas, spiritu sancto impellente, scribat, ut & ceteri Euangelistæ (sicut scriptum est: Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebatur) nonne etiam aliqua uidit, quæ & scribit? Arbitror equidem eum uidisse: nam Syrus erat & Antiochenus: & ea pars terræ, Iudæa & Galilæa paulo orientaliore: haud ita multum distabat à Sidone & Tyro, ad quas terræ plagas cognoscitur dominus profectus, & inibi miserationis suæ diuinas uirtutes operatus. Quibus auditis, uero absimile non est, & Syros, & Phœnices, & Sidonij & Tyrij plerisque sequutos fuisse dominum. Quod si qui illum sequuti fuerint, quis dubitare debeat Lucam unum ex illis fuisse, quem futurum sibi Euangelistam diuina delegerat præscientia? Verum à principio se non affuisse testatur. Nam soli affuerunt apostoli. Nullus tamen euangelistarum ordinem diuinæ historię tam diligenter sequi uideat, atque ipse, ut qui omnia à principio ad finem usque suo ordine texit. Quod uel ex sequentibus (deo legentium reuelante oculos) ad gloriam eius fiet permanifestum.

Exech. 1.

CAPVT PRIMVM

1

Vit in diebus Herodis regis Iudææ, sacerdos quidam nomine Zacharias de uice Abia, & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabeth. Erant autem iusti ambo ante deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus domini sine querela. Et non erat illis filius, eo quod esset Elizabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis. Factum est autem cum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine uicis suæ ante deum. Secundum consuetudinem sacerdotii sorte exiit, ut in-

2

10
 censum poneret, ingressus in templum domini. Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. Apparuit autem illi angelus domini, stans à dextris altaris incensi. Et Zacharias turbatus est, uidens, & timor irruit super eum. Ait autem ad illum angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua. Et uxor tua Elizabeth pariet tibi
 15
 filium

filiam, & uocabis nomen eius Ioannem: & erit gaudium tibi & exultatio:
 & multi in natiuitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram domino, &
 uinum & siceram non bibet. Et spiritu sancto replebitur adhuc ex utero ma-
 tris suæ: & multos filiorum Israël conuertet ad dominum deum ipsorum.
 20 Et ipse præcedet ante illum in spiritu & uirtute Helix, ut cõuertat corda pa-
 trum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum, parare domino ple-
 bem perfectam. ¶ Et dixit Zacharias ad angelum: Vnde hoc sciam? Ego 3
 enim sum senex, & uxor mea processit in diebus suis. ¶ Et respondens ange- 4
 lus, dixit ei: Ego sum Gabriel, qui asto ante deũ, & missus sum loqui ad te,
 25 & hæc tibi euangelizare. Et ecce eris tacens, & non poteris loqui usque in
 diem, quo hæc fiant: pro eo quod nõ credidisti uerbis meis, quæ implebun-
 tur in tempore suo. ¶ Et erat plebs expectans Zachariam, & mirabantur 5
 quod tardaret ipse in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos:
 & cognouerunt quod uisionem uidisset in templo. Et ipse erat innuens illis,
 30 & permansit mutus. ¶ Et factum est, ut impleti sunt dies officii eius, abiit in
 domum suam. Post hos autem dies concepit Elizabet uxor eius, & occul-
 tabat se mensibus quinque, dicens: quia sic fecit mihi dominus in diebus,
 quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines. ¶ In mense aut 7
 sexto missus est angelus Gabriel à deo in ciuitatem Galilææ, cui nomẽ Na-
 35 zareth, ad uirginem desponsatam uiro, cui nomẽ erat Ioseph de domo Da-
 uid, & nomẽ uirginis MARIA. Et ingressus angelus, ad eam dixit: Aue gra-
 tia plena, dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. ¶ Quæ cum audis- 8
 set, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista saluatio. ¶ Et 9
 ait angelus ei: Ne timeas MARIA, inuenisti enim gratiam apud deum. Ec-
 40 ce concipies in utero, & paries filium, & uocabis nomen eius IESVM. Hic
 erit magnus, & filius altissimi uocabitur: Et dabit illi dominus deus sedem
 Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non
 erit finis. ¶ Dixit autẽ MARIA ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam 10
 uirũ non cognosco? ¶ Et respondens angelus, dixit ei: Spiritus sanctus su- 11
 45 perueniet in te, & uirtus altissimi obũbrabit tibi. Ideoq; & quod nascetur ex
 te, sanctum, uocabitur filius dei. Et ecce Elizabet cognata tua, & ipsa con-
 cepit filium in senectute sua. Et hic mensis sextus est illi, quæ uocatur steri-
 lis: quia nõ erit impossibile apud deum omne uerbum. ¶ Dixit autem MA 12
 50 RIA: Ecce ancilla domini, fiat mihi secũdum uerbum tuum. Et discessit ab
 illa angelus. ¶ Exurgens autem MARIA, in diebus illis abiit in montana, 13
 cum festinatione in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, & sa-
 lutauit Elizabet. ¶ Et factum est, ut audiuit salutationem MARIAE Eli- 14
 zabet, exultauit infans in utero eius. Et repleta est spiritu sancto Elizabet,
 & exclamauit uoce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedi-
 55 ctus fructus uentris tui. Et unde hoc mihi, ut ueniat mater domini mei ad
 me? Ecce enim ut facta est uox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit

in gaudio infans in utero meo. Et beata quæ credidisti: quoniam perficien-
 15 tur ea quæ dicta sunt tibi à domino. ¶ Et ait MARIA: Magnificat anima
 mea dominum. Et exultauit spiritus meus in deo salutari meo. Quia respe-
 xit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes ge- 60
 nerationes. Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctū nomē eius. Et
 misericordia eius à progenie in progenies, timentibus eum. Fecit potentiā
 in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potētes de se-
 de, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inane-
 65 tus. Suscepit Israël puerum suum, memorari misericordiæ suæ. Sicut locu-
 16 tus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula. ¶ Māsit autem
 MARIA cum illa, quasi mensibus tribus: & reuerfa est in domum suam.
 17 ¶ Elizabet autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium. Et au-
 dierunt uicini & cognati eius, quia magnificauit dominus misericordiā suā
 18 cum illa, & congratulabantur ei. ¶ Et factum est, in die octauo uenerunt cir-
 cuncidere puerum, & uocabant eum nomine patris sui, Zachariam. Et re- 70
 spondens mater eius, dixit: Nequaquam, sed uocabitur Ioānes. Et dixerūt
 ad illam, quia nemo est in cognatione tua, qui uocetur hoc nomine. Innue-
 bant autē patri eius, quem uellet uocari eum. Et postulans pugillarem, scri-
 19 psit, dicēs: Ioannes est nomen eius. Et mirati sunt uniuersi. ¶ Apertū est au- 75
 tem illico os eius, & lingua eius, & loquebatur, benedicēs deum. Et factus
 est timor super omnes uicinos eorum: & super omnia mōtana Iudææ diuul-
 gabantur omnia uerba hæc, & posuerunt omnes qui audierāt in corde suo,
 20 dicētes: Quis putas puer iste erit? Etenim manus domini erat cum illo. ¶ Et
 Zacharias pater eius repletus est spiritu sancto, & prophetauit, dicēs: Bene 80
 dictus dominus deus Israël: quia uisitauit & fecit redemptionē plebis suæ.
 Et erexit cornu salutis nobis, in domo Dauid pueri sui: Sicut locutus est per
 os sanctorum, qui à seculo sunt prophetarum eius. Salutem ex inimicis no-
 stris, & de manu omnium qui oderunt nos. Ad faciendam misericordiam
 cum patribus nostris, & memorari testamenti sui sancti. Iusiurādum quod 85
 iurauit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis: Vt sine timore de
 manu inimicorum nostrorum liberati seruiamus illi, In sanctitate & iustitia
 coram ipso omnibus diebus nostris. Et tu puer, propheta altissimi uocaberis:
 præibis enim ante faciem domini parare uias eius. Ad dandam scientiā
 salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum. Per uiscera misericor- 90
 diæ dei nostri, in quibus uisitauit nos oriens ex alto. Illuminare his qui in
 tenebris & in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in uiam pa-
 21 cis. ¶ Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu, & erat in desertis usq;
 in diem ostensionis suæ ad Israel.

ANNOTATIONES BREVES LIII. CIRCA LITERAM CAP. I.

6	sine querela.	43	fiet	65	memorari
	ἀμεμπίτοι		ἔσται		μνησθῆναι
	irreprehēsibiles		erit		ut recordaretur
7	filius:	45	Ideo – ἕ	65	misericiordiæ – suæ.
	τέκνον	45	quod nasceť – ex te,	66	in secula.
	proles	50	in montana		εἰς αἰῶνα
11	forte exiit		εἰς τὴν ὄρεινὴν		singulare.
	ἔλαχε		in montanā. s. regionē	67	quasi
	fortitus est		singulare.		ὡσεὶ
12	Apparuit	52	MARIAE		ferè,
	ᾤφθη		τῆς μαρίας		circiter
	Visus est	53	exultavit	70	congratulabantur
21	parare		ἠσκήρησε		συνέχαρον
	ut pareret		subsiliit,		congaudebant
22	perfectam.		subsultavit	70	circuncidere
	κατισκυνασμένον		& infra.		ut circunciderent
	apparatam,	57	in gaudio	74	quem uellet
	dispositam		ἐν ἀγαλλιάσει		ὅτι ἄρ θέλοι
22	Vnde hoc sciam?		in exultatione		quid uellet
	κατὰ τί γνώσομαι;	57	quæ credidisti	77	super omnia montana
	In quo cognoscam?		ἢ πιστεύσασα		ἐν τῇ ὄλῃ ὄρεινῃ
26	pro eo quod		quæ credidit		in tota mōtana. s. re-
	eo quod	58	tibi	79	Et – enim (gione
30	officij		αὐτῇ	81	plebis
	τῆς λειτουργίας		ei		τῷ λαῷ
	ministerij	60	humilitatem		datiuus.
33	auferre		τὴν ταπεινωσιν	83	sunt prophetarū eius.
	ut auferret	60	ex hoc * nūm nunc		fuerūt prophetarū suo
35	nomen – erat	61	magna	85	memorari (rum
36	MARIA.		μεγαλῆα		μνησθῆναι
	μαριάμ		magnalia		ad recordandum
	& infra.	62	à pgenie in pgenies	86	daturum – se
36	gratia plena,		εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν		τῷ δῶναι
	κέχαριτωμένη		in generationē & ge-		ut daret
	gratia repleta		nerationem	88	nostris
	participium.	63	mente		τῆς ζωῆς ἡμῶν
37	in mulieribus.		διανοίᾳ		uitæ nostræ.
	ἐν γυναῖξιν	63	cogitatione	88	puer
	inter mulieres		Deposuit potētes de		τὸ παιδίον
37	cum audisset,		fedē:		diminutiuum.
	ἰδῶσα		καθῆκε θυνάσας ἀπὸ		infra.
	cum uidisset		θεσόνων	89	scientiam
42	in domo		Detraxit potentes de		γνώσιν
	ἐπὶ ὄρειον		thronis,		cognitionem
	super domum,		Detraxit primores de	90	peccatorum – eorū.
42	in æternum,		sedibus	91	oriens
	εἰς τοὺς αἰῶνας	64	dimisit		ἀνατολῇ
	in secula		ἔξαπέσπελς		substantiuum.
	plurale.		emisit	91	illuminare

ἐπιφάνειαν
ut illuminaret,93 ut illucesceret,
confortabaturἐνεργαῖον
potens fiebat

COMMENTARIUS IN CAPVT PRIMVM.

- 1 » Reditur Lucas euāgeliū suum à sacerdotio, dicens. ¶ Fuit in diebus He-
 » rodis regis Iudææ, sacerdos quidam nomine Zachariás, de uice Abia, &
 » uxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabet. Erant autem iusti
 » ambo ante deum, incedētes in omnibus mandatis & iustificatiōibus do-
 » mini sine querela. Et nō erat illis filius, eo quod esset Elizabet sterilis: & ambo proce-
 » sissent in diebus suis. Factum est autem cum sacerdotio fungeretur Zachariás in ordi-
 » ne uicis suæ ante deum. Secundum cōsuetudinem sacerdotij, forte exijt, ut incensum
 » poneret, ingressus in templum domini. Et omnis multitudo populi erat orās foris, ho-
 » ra incensī. ¶ Iste Herodes est, de quo meminit Matthæus cap. 2. numero 8. sub quo
 » CHRISTVS natus est. Et quod hic Græce dicitur ἐξ ἐφημερίας ἀβιά, perinde est ac de
 » familia, siue de uice Abia. Nā sacerdotes per familias & uices suas, sicut fors illis obtin-
 » gebat, ministrabāt templo. Erat autem Zachariás sacerdos, & uir sanctus, sed senex,
 » & sine prole ex Elizabet. Et uxor eius Elizabet idētidem mulier sancta, sed sterilis &
 » infœcunda. Et uterque è tribu Leui, cum & ipsa ex filiabus Aaron esset. Sed quomo-
 » do (inquies) ex filiabus Aaron, cum esset cognata uirginis deiparæ (Et ecce, inquit an-
 » gelus, Elizabet cognata tua) uirgo autem & ex patre & ex matre de tribu Iuda esse di-
 » catur? Hoc nihil prohibet. Nam mater Elizabet, de tribu Iuda erat, & soror Annæ ma-
 » tris uirginis deiparæ: sed natu minor, quæ uirum habuit Aaronitem: ex quo nata est
 » Elizabet cognata uirginis ex parte matris, quæ ex Iuda erat, & ut uirgo ex stirpe Da-
 » uida: de quo latius super epistolam Pauli ad Hebræos, ubi de genealogia CHRISTI
 » agitur, aliquando (prout indulsit dominus) disseruimus. Cum autem fors Zachariæ
 » obuenisset, ut Hierosolymis adoleret incensum coram domino, summi sacerdotis fun-
 » gens officio, ingressus est sanctuarium, ut offerret incensum, & populus stabat foris,
 » orans. Ipse uero solus ingressus est, ut præcipitur Leuitici decimosexto: Nullus homi-
 » num sit in tabernaculo, quando pōntifex sanctuarium ingreditur, ut roget pro se &
 » pro domo sua, & pro uniuerso cœtu Israël: donec egrediatur tabernaculum. Verum
 » non solus fuit in sanctuario: nam angelus domini illic ei apparuit, ut aperit Lucas, di-
 » cens. ¶ Apparuit autem illi angelus domini, stans à dextris altaris incensī. Et Zachari-
 » as turbatus est uidēs, & timor irruit super eum. Ait autem ad illum angelus: Ne time-
 » as Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua. Et uxor tua Elizabet pariet tibi filiu-
 » um, & uocabis nomen eius Ioannem. Et erit gaudium tibi & exultatio: & multi in na-
 » tiuitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram domino, & uinum & siceram nō
 » bibet, & spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ, & multos filiorum Isra-
 » el conuertet ad dominum deum ipsorum. Et ipse præcedet ante illum in spiritu & uir-
 » tute Eliæ, ut conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum.
 » parare domino plebem perfectam. ¶ Quia Zachariás proiecta erat ætatis, & Eliza-
 » bet uxor eius idētidē, ita ut iam annos excessisset pariendī, non amplius eos tum con-
 » gredi solitos: sed cœlibem uitam agere uerisimile est, quando quidem ambo erant ius-
 » ti ante deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus domini sine que-
 » rela, id est sine reprehensiōe ulla. Atqui illud potius intemperantiæ adscribi debere ui-
 » deretur, quàm iustificationi implendæ, quæ est ad suscitandam prolem. Et ideo ad gi-
 » gnēdam prolem, quæ illis miraculo & supra naturam diuino indultu debebatur, mit-
 » tendus fuit angelus, ut ipsi thoro subinde intenderent: quos nulla concupiscentia, sed
 » dei oraculū iungeret ad prolem gignēdam. Cuius gratia ipsum Zachariam frequen-
 » ter orasse, ut ex angelo intelligitur, certum est: sed eo tēpore exauditum, quo nulla illi
 » prolis

Leuit. 16.

2

prolis ultra habendæ ex Elizabeth spes relicta erat: ut ne angelò quidē nunciāte, id esse
 possibile crediderit: cum tamen ille talem ac tantum ipsi ex illa filium nunciaret nasci-
 turum, ut qui nomen Ioannes à dei gratiā habiturus erat, sola dei gratiā natus, gratiā
 dei plenus uel ab utero: quicq; gaudio in natiuitate sua futurus erat, non uicinis solum,
 & ijs qui Zachariā & Elizabeth ob uitæ sanctimoniam diligebant: sed omnibus quo-
 que sanctis, filij dei aduentum desyderantibus: quia scriptum erat: Sacerdotes eius in
 duam saluari, & sancti eius exultatione exultabunt. Illuc producam cornu Dauid, pa-
 rui lucernam CHRISTO meo. & insuper: Ecce mittam angelum meum, & præpa-
 rabit uiam ante faciem meam. Vt pote qui futurus erat magnus corā domino, & tan-
 tus ut inter natos mulierum ueteris legis, nullus esset maior Ioanne Baptista. In noua
 autem lege, quæ est regnum cœlorum, maior erat eo. Qui uinum & siceram nunquā
 bibiturus erat, id est neq; uerum neq; factitium uinum, aut quicquam quod inebria-
 re posset. Qui spiritu sancto cum adhuc in utero matris suæ esset, replendus erat: quod
 in salutatione superbeatæ uirginis matris dei adimpletum fuisse, nemo debet ambi-
 gere. Qui multos filiorum Israël conuersurus erat ad dominum deum ipsorum. Quid
 enim aliud fecit, quàm præparare ad CHRISTVM? Qui præcursum erat ante illū, sci-
 licet deū ipsorū. Sed ante quē præcurrit? Ante dominū nostrū IESVM CHRISTVM.
 Ergo hoc sermone angelus CHRISTVM fore deū manifeste prænūciat. In spiritu &
 uirtute Eliæ. In spiritu quidē, quia Ioannes secundū intelligentiam spiritus, erat Elias.
 De quo Malachiæ ultimo scriptū est: Ecce ego mittā uobis Eliam prophetā, antequā
 ueniat dies domini magnus et horribilis. In uirtute autē: siue, ut græce habetur, ἐν δυνά-
 μει, id est in fortitudine: quia in robore austerioris uitæ, & abstinentiæ, quæ poenitentia
 esse solet, & quam nonnulli poenitentiam putāt. nā & cultor eremi, ut ille fuit: sed emi-
 nentior atq; rigidior. nā de Eliā scribitur 3. Reg. ca. 17. Corui quoq; deferebāt ei panē
 & carnes mane: similiter panē & carnes uesperis, & bibebat de torrente. De Ioanne au-
 tē apud Matthæū: Venit enim Ioannes neq; manducans, neq; bibēs. Ex quo intelli-
 gitur, in deserto, neq; pane, neq; carne usus. Quod ex Luca etiā cognoscitur, dicente
 domino: Venit autē Ioannes Baptista, neq; manducans panem, neq; bibens uinum.
 Venit autē in ea forma poenitentiae, ut conuerteret corda patrū, id est eos qui erāt ue-
 teris legis: ad filios, id est eos qui erāt nouæ legis. Illi enim dicti sunt patres, ob uetusta-
 tis nomen: hi, filij, ob nomenclaturā nouitatis. Venit inquam, ut incredulos, qui ne-
 quaquam legi, literæ, & Moyfi credebant, conuerteret ad prudentiam iustorum, quæ
 est fides CHRISTI, spiritus, & lex noua: quam qui habent, iusti sunt fide & gratia, su-
 am iustitiam non operibus attribuentes, sed gratiæ & misericordiæ: etsi habeant ope-
 ra fidei & sancta & bona, ac etiam multo meliora, quàm quæ sunt legis, de quibus ait
 Paulus: Iustificati gratis per gratiam ipsius. Et quia Ioannes ut & lex uetus, non addu-
 cebat ad perfectum, sed præparabat, ut ueniente noua lege perfectionem consumma-
 tionēq; reciperent, addit angelus ἐτοιμάσου, id est ut paret domino plebem perfectā,
 uel ut habetur Græce, κατεσκευασμένον, id est apparatus, tanquam nondū perfectam,
 sed concinnatam, ut ad perfectionem adducatur. Et talem profecto & tantum decuit
 filium dei habere præcursores. Sed tantæ magnitudini rei Zacharias fidem non præ-
 stitit, subdente Luca. **¶** Et dixit Zacharias ad angelum: Vnde hoc sciam? Ego
 enim sum senex, & uxor mea processit in diebus suis. **¶** Quod signum petit,
 Vnde hoc, inquit, sciam: incredulitatis est argumentum, & insuper quod ratio-
 nem in oppositum subiungit, dicens & suam & suæ uxoris ætatem suscipiendæ
 proli accommodam, esse exactam. Subinde responsum angeli subdit Lucas, dicens:
¶ Et respondens angelus, dixit ei: Ego sum Gabriel, qui alto ante deū, & missus sum
 loqui ad te, & hæc tibi euangelizare. Et ecce eris tacens, & non poteris loqui, usque

Psal. 131.

Malach. 2.

Malach. 4.

1. Reg. 17.

Matth. 11.

Luc. 7.

Roma. 3.

- in diem quo hæc fiant, pro eo quod non credidisti uerbis meis, quæ implebuntur in tempore suo. **¶** Angeli ante deum astant, & testimonio euangelico semper uident faciem patris, qui in cælis est: sed alij uicinius astant, ut qui sunt supremæ hierarchiæ: alij semotius, ut qui sunt inferiorum hierarchiarum. Inferiores qui à superioribus mittuntur, in persona mittentium loquuntur, ut angelus qui missus fuit Moyfi, in persona dei, id est mittentis loquebatur: Ego dominus deus tuus. Et maiores in maioribus mittuntur mysterijs, & minores in minoribus. Hinc fit, ut uideri possit angelus in persona mittentis locutus: Ego sum Gabriel, qui aſto ante deum. Gabrielem enim primatem, qui est unus è septem angelis uicinius astantibus ante deum, hoc nosse mysterium certum est, ut cui incarnationis filij dei nunciandæ arcanum demandatum sit. Et proinde qui uenit ad nunciandum præconem, nomine eius missum uenisse, par esse uidetur: sed talem ad seruum nunciandum, qualem decuit: & talem ad dominum omnium regem nunciandum, qualem decuit. Qui autem ad nunciandum seruum missus fuerat: ut quæ numero secundo prædicta sunt, Zachariæ annunciat, quibus non credidit & signum petijt: dedit ei angelus signum ta citurnitatis, impotentia & concutienti aëris ad ædificationem uocis, donec ex natiuitate infantis agnosceret oraculum, quod rei probauit euentus. Et cum Zacharias plus solito in sanctuario moraretur, ad altare odorifero suffitu, quomodo fieri solebat, implendum: populus qui foris præstolabatur eius egressum, moram illam uehementer mirabatur. Quod subdit Lucas, dicens.
- 5 **¶** Et erat plebs expectans Zachariam, & mirabantur quod tardaret ipse in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos. Et cognouerunt, quod uisionem uidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, & permansit mutus. **¶** Non poterat loqui ad illos: quia usus uocis emittendæ, ad tempus illi ablatus fuerat: quod spiritus facile facere potest, cum ea sit dei uoluntas: cum & quædam res naturales illam (ut de hyænis & lupis dicitur) impedire soleant, licet modo penitus illi dissimili. Et ex signo ablata locutionis, coniecit populus, quod uisionem uidisset. Et ipse illis signo innuit ita esse, & permansit mutus Hierosolymis, donec tempus officij sui expletum fuit, omnia subiens munia, una loquendi facultate excepta, uice cuius omnia aut signo aut scripto indicabat. Quo expleto uenit domum suam, quæ in montana regione Iudææ citra
- 6 **¶** Bethleem fertur fuisse sita. De quo subdit Lucas. **¶** Et factum est, ut impleti sunt dies officij eius, abiit in domum suam. Post hos autem dies, concepit Elizabeth uxor eius, & occultabat se mensibus quinque, dicens: quia sic fecit mihi dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines. **¶** Siue angelus, siue maritus indicauit scripto uxori suæ Elizabeth diuinam uoluntatem, ad gignendâ prolem sanctam, casto thoro iuncti sunt, & concepit Elizabeth: & à tempore illo occultabat se, non prodiens in publicum: sed in secreto gratias deo agens, eo tempore quo dignatus est sic illam respicere, ut ipsam ab opprobrio infœcunditatis uindicaret: occultabat inquam se, donec partu edito ab omnibus cognosceretur dei beneficio uisitata. Et iam quinque mensibus se occultauerat, & sextum intrarat, cum annunciatuſ est filius dei
- 7 **¶** ex uirgine incarnandus, dicente Luca. **¶** In mense autem sexto, missus est angelus Gabriel à deo in ciuitatem Galilææ, cui nomē Nazareth, ad uirginem desponsatam uiro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, & nomen uirginis MARIA. Et ingressus angelus, ad eam dixit: Aue gratia plena, dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. **¶** De Gabriele angelo illo primatem id intelligendum, & angeli nomen ad illas etiam summè beatas substantias, quæ deo proxime hærent extendendum: quæ à solo deo suscipiunt imperium. Missus (inquit) est à deo. Quod in ciuitatē Nazareth, quæ
- Esai. 9. sita est in Galilæa in sorte Zabulon, uicina tribui Nephthalim, de quibus Esaiæ præcesserat: oraculum. Primo tempore alleuiata est terra Zabulon, & terra Nephthalim: & nouissimo aggrauata est uia maris trās Iordanē Galilææ gentium, Populus qui ambulabat in

bat in tenebris, uidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. Ad hæc Nazareth, quæ à germine nominatur, conueniens annunciationis locus erat: quia scriptum est in Esaia iuxta Hebraicam expressionem: Egredietur uirga de radice Iessæ, & germen de radice eius ascendet. Hoc aut germen, **CHRISTVS** dominus, qui in ciuitate diuini germinis & annūciatus & cōceptus est. Et ad quā missus est: Ad uirginē desponsatā uiro: sed intactā, & à uiro nunq̄ tangendā. Cur ergo desponsatam: ut impleretur oraculum Esaia: Ecce uirgo concipiet, & pariet filium, & uocabit̄ nomē eius Emmanuel. Vbi **ALMA**, id est uirgo, non solū dicit uirginē, sed uirginē absconditā. Ut ergo cōcipiens pariensq̄ dei filium, esset uirgo abscondita, decebat eam esse desponsatam. Quem enim non lateret, quæ concipit & parit & uirum habet, esse uirginem? cum & hoc dum illa concepit, proprium uirum latuisset (sic uirgo erat abscondita) nisi id ille ab angelo didicisset. Vir eius, Ioseph appellabatur, erat que de stirpe & familia Dauid. Et uirginis tam unice à deo honoratæ, nomen erat **MARIA**: quæ etiam de stirpe & familia Dauid erat. Et ingressus angelus, supernæ legationis princeps, compluribus alijs angelis (ut uerisimile est, quod etiam nonnullis legitur diuinitus reuelatum) decenter comitatus, uti par erat ad tantum arcanum (quo nunquam maius nunciatum est in terris, neque futurum est ut nunciatur aliquando) nunciandum: ingressus inquam domum, dixit ad illam: Aue gratia plena, dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. **χαῖρε**, apud Græcos gaudium designat. **SALOM** apud Hebræos pacem. Aue apud nos, quod ab auendo dicitur, ex re nimirum cupita, desiderata que gaudium. Hoc ergo uerbo, gaudium uniuerso mundo & pax annunciata est: nō enim priuatum erat quod gerebatur mysterium, sed publicum. **κεχαριτωμένη**, apud Græcos participium est, gratia repletā significās: sed non exteriore & humana, quanq̄ & ea non deesset, sed interiore et diuina. Et certè eò magis, quàm ceteræ illa repleta fuit, quo ceteris erit capax: ut quæ facta erat ut deū cœli terræq̄ dominum, in suo uirgineo utero conciperet. Sed an id, gratia plena, gratiam solum nominet præsentem? Minime. nam **κεχαριτωμένη** præteritum est, quod perinde sonat ac si dicatur, gratia repleta: quæ & sic repleta, sic repleta fuit, ut nunquam caruerit gratia: quid enim deum impedire potest? Sed nec tūc carebat, nec unquam postea erat caritura. Ideo subiūgit angelus, Dominus tecū: ut qui semper cū ea & erat, et futurus erat, tanq̄ cum ea quæ semper fuit gratia repleta, semperq̄ futura erat. Quod cū ita esset, non ab re subintulit, Benedicta tu in mulieribus. Mulier quæ peccatū intulit mūdo, quid aliud audiuit, quàm maledictiōis uerbū, Multiplicabo erūnas tuas: Quid ergo, quæ paritura erat mundo gratiā, gaudiū, salutē, aut dire debuit, nisi benedictiōis uerbū, Benedicta tu inter mulieres: Porro ut illa fuit uniuersalis malī initiū ex seipsa, facta se inferior, & afflatu maligni, in hoc maledicta plus quàm ceteræ mulieres: sic ista fuit non ex se, sed supra se, & dei dono inter mulieres totius boni, totius que gratiæ initiū, in hoc benedicta plus quàm ceteræ mulieres. **CHRISTVS** autem absolute & simpliciter totius boni initiū, ut & Adam potius nobis initiū malī, quàm Eua fuisse creditur. Et sic sanè intelligendum est id, Benedicta tu in mulierib⁹, benedicta tu inter mulieres, & plusq̄ ceteræ mulieres. Et quæ aliarū mulierū semper fuit repleta gratia, adeo ut semper dominū secū habuerit, ut & ipsa singularis uirgo, quæ cū ab angelo salutabatur, omniū mulierū quæ sunt, quæ fuerūt, quæq̄ futuræ sunt præuentiōe benedictiōis & gratiæ erat sanctissima: Quid nūc, cū deū cœli mūdo peperit? Quæ cū uerba angeli uerissima essent, aliquantulum, auditis illis suis præconijs, turbata est, ut ait Lucas, dicens. ¶ Quæ cum audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio. ¶ Quænam uidens angelum, & eum quidem insolita luce, ut credunt & scribunt nonnulli, coruscum (nam si lux circūfulsit pastores, salutatam matrem filij dei, & regis angelorū atq̄

Esa. 11.

Esa. 7.

Gen. 3

8

- hominum circumfulsiffe peruerissimile uidetur) & audiens tam immodicam sui commendationem, non turbaretur: Merito ergo uirgo omnium quæ unquam fuerunt, humillima, modestissima, castissima turbata est: & cogitabat quidnam prætenderet hæc tam rara, tam sublimis, tam insolita saluatio. Sed angelus continuo mentem eius sedauit, aperiens ei, qualis & gratia cuius esset ista saluatio: ut aperit Lucas, dicēs. ¶ Et ait angelus ei: Ne timeas **MARIA**, inuenisti enim gratiam apud deum. Ecce concipies in utero, & paries filium, & uocabis nomen eius **IESVM**. Hic erit magnus, & filius altissimi uocabitur. Et dabit illi dominus deus sedem Dauid patris eius. Et regnabit in domo Iacob in æternū, & regni eius nō erit finis. ¶ Ne timeas (inquit) **MARIA**, quasi diceret, ne turberis. Quod te dixi gratia repletam, & dominum esse tecum, teq; in mulieribus benedictam: non te, sed deum respexi, à quo hæc munera in te uenerūt: quia præ cæteris inuenisti gratiam apud deum. Sed cur te solam hac gratia dignatus est? Quia ecce in utero concipies, & paries filium, & uocabis nomen eius **IESVM**, id est salutem, salutare, saluatorem. Et ut sciret quantus esset, qui ex ipsa nasciturus erat, adiungit angelus: Hic erit magnus, & filius altissimi uocabitur. Et dabit illi dominus deus sedem Dauid patris eius. Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius nō erit finis. Cum dicebat angelus, Et uocabis nomen eius **IESVM**: insinuabat ipsum fore Messiam, qui saluaturus erat mundum. Et cū id, Hic erit magnus: fore absolutè magnum, alioqui quomodo filius altissimi? Et cum id, Et filius altissimi uocabitur: simul nomen eius fore filium dei: simul ipsum, patrem secundum carnem nō esse habiturū. Et cum id, Et dabit illi dominus deus sedem Dauid patris eius: uirginē de domo Dauid esse: & qui ex ea nasciturus erat, regem totius Israël fore: & hoc à deo, non hominum dono. Dabit, inquit, illi dominus deus sedē Dauid patris eius. Sed quod regnū hoc non foret humanum, temporale, & in fastu hominum collocatum: sed diuinum, æternum, & uerè gloriosum: hoc ostēdebat, Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Domus Iacob, domus fidelium est, & omnium qui in spiritu renouati, carnem, carnisq; opera, pariter & concupiscentias eius supplantauerūt.
- Daniel. 7.** Et hoc est regnum, de quo in Daniele dicitur: Potestas eius potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur. Quæ cum audisset uirgo, ulterius
- 10 „ us interrogauit angelum, ut subiungit Lucas, dicens. ¶ Dixit autem **MARIA** ad angelum: Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco. ¶ Quod uirgo, diuina præuenta gratia, inquit, Quomodo fiet istud: hoc non est dubitantis (angelo enim crediderat) sed modum arcani mysterij inquirentis. Quod autem subdit, Quoniam uirum non cognosco: more Hebræorum dictum est, pro non cognoscam: qui eadem uoce præsens, futurumq; designat. Et præsentis forma, certitudinem: futuri uero intelligentia, propositi decretum monstrat. Nec mirum uideri debet, uirginem Hebræam, Hebræorum more, tum ad certitudinem, tum ad perpetuæ uirginitatis insinuandum propositum, fuisse locutam. Ex hac ergo uirginis ad angelum allocutione intelligi debet perpetua eius uirginitas. Et quia de modo interrogauit, ideo modum angelus eam docet: ut subdit Lucas, dicens. ¶ Et respondens angelus, dixit ei: Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te, sanctum, uocabitur filius dei. Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic mensis sextus est illi, quæ uocatur sterilis: quia non erit impossibile apud deum omne uerbum. ¶ Spiritus sanctus (inquit) superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi: quasi dicat, hoc fiet spiritus sancti, & filij, & patris æterni intima operatione. Quid enim est, Spiritus sanctus superueniet in te: nisi spiritus sanctus desuper ad intimam huius mysterij operationem in te descendet: ubi apertè, & sine inuolucro est spiritus sanctus, & cum subiungitur, uirtus, hic est filius: cum uero, altissimi, hic est pater. Quid ergo est, Et uirtus altissimi obumbrabit

obumbrabit tibi: nisi filius patris aeterni carne uestiet, abscondeturque in te, sicut scripsit
 Esaias: Tantum in te est deus, & non est deus absque te: uerè tu es deus absconditus. Esa. 45.
 Et subiungit: Ideo que quod ex te nascetur, carne scilicet uelatum & occultatum, so-
 lum deum habens patrem, & te uirginem matrem, sanctum: immo sanctum sancto-
 rum, de quo prænunciatū est à Daniele: Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt. Dani. 9.
 Et subditur: Ut consummetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur
 iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna, & impleatur uisio & prophetia, & unga-
 tur sanctus sanctorum. Vocabitur filius dei: quia reuera filius dei, & filius dei nomen
 eius, sicut scriptum est: Ante solē INNON nomē eius. Sed age cum adijcitur: Ideoque Psal. 71.
 & quod nascetur ex te sanctū uocabitur filius dei: num id sanctū ad uocabitur iungi
 potest, ut sit sensus, sanctū uocabitur, scilicet filius dei: Ex Luca nō uidetur: nā sic ha-
 bet, *διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἄγιον*. ubi *γεννώμενον* adiectiuum est, *ἄγιον* autē substantiuū,
 inter quæ hoc modo distinctionem sermonis aptitudo nō recipit: neque etiā Græci &
 Latini aliter distinguere soliti sunt, quàm distinctionis nota ab illis post *ἄγιον*, ab istis
 post sanctum posita. Subinde uero angelus uirgini annunciat conceptionem præ-
 cursoris. Et ad hoc ipsum præcipue annunciat, ut modi cōceptionis filij dei supra na-
 turam, possibilitatem insinuet, adijciendo communem fidei regulam, cum ait: Quia
 non erit impossibile apud deum omne uerbum, id est factum quodcunque uolue-
 rit, quantumque etiam supra naturā fuerit: cui regulæ uirgo firmissima fide inhærebat.
 Neque hoc quod dictum est, Quia non erit impossibile apud deum omne uerbum:
 ideo dixit angelus: quod ex cōceptu partuque sterilis, fidē astruere uellet cōceptus par-
 tus ue uirginis. Nā multæ iam steriles uisæ fuerant concipere & parere, ut Sarra, Re-
 beca, & Rachel: nulli unquam uirginum id contigisse uisum fuerat. Et quod ma-
 gis uidetur, non approbat id quod minus: sed contra. Ad hæc uirgo iam credebat, &
 etiam (si eam oraculum Esaiæ non fugiebat) uirginem parituram. Sed ut dictū iā est,
 angelus expressit cōmunem fidei regulā, cui & uirgo firmissimè inhærebat, & se cō-
 cepturā & parituram etiam intracta uirginitate, posteaquā ita deo placitum erat, nihil
 prorsus diffidebat. Et ideo responsum fide plenū dedit angelo, dicens. 12
 " **MARIA:** Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum uerbum tuum. Et discessit ab illa ange-
 " **lus.** **Hoc** respōsum non fide modo, sed & sanctissima humilitate plenissimum est.
 Audierat enim ab angelo se futuram matrem salutaris, id est Messæ, matrem filij altis-
 simi, matrem regis, qui regnaturus esset in domo Iacob in aeternū: & cuius regni nō
 esset futurus finis. Sed non respondit: Ecce futura mater Messæ, mater filij altissimi,
 mater regis aeterni: sed, Ecce ancilla, ecce serua domini: id enim *δούλα* significat: nihil
 prorsus sibi tribuēs, sed se & sua omnia dei esse protestans, ac se suaque omnia deo sub-
 iiciens. Et id: Fiat mihi secundum uerbum tuum, secundum nunciū tuum, secundum ora-
 culū tuum: assentiētis est, et toto animo sanctoque uoto domino suo gratulantis. Quo
 dicto, secreta operatione spiritus sancti, immo superdiuinæ trinæ beatitudinis, uirtus
 altissimi obūbrauit ei, carneo contacta uelamento. Et tunc ab ea repente discessit an-
 gelus, ut suo iam perfunctus officio, missus è lōginquo discedere solet, & suo iā præ-
 sente rege, nuncius. Sed quid faceret deo plena, nisi id ad quod diuinus ipellebat spi-
 ritus è supernis ipsi illapsus: impellebat autē, ut cognatā quæ iam ante menses quinque
 concepisse, diuino nuncio referente didicerat, uisitaret. Quod & eam fecisse, hic ex-
 " primit Lucas, dicens. **Exurgens autem MARIA** in diebus illis, abiit in montana 13
 " cum festinatione in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Eli-
 " zabet. **Quid est, Exurgens autē MARIA:** nisi itineri se accingēs, abiit in montana
 cum festinatione: Neque de societate est ambigendū: abiit enim comitata quibus oportuit,
 cuius etiā semper custodes erāt angeli, quibus cognata est uirginitas, et qui nun-
 quā sibi similiores habuerant, quàm eā quā iā habebant dominā, & se gratia superio-

rē. Societatē ergo (etsi non scripsit Lucas) intelligendā tamē reliquit ex profectiōne, per lōga etiā terræ promissionis spacia, ad montana scilicet Iudææ, quò abiuit paululū defleſcendo ad meridiem, ut in domū ueniret Zachariæ, quam paulo citra Bethleē sitam fuisse memorat. Quā ubi intrauit uirgo deo foeta, salutauit Elizabet cognatam suā. Et quā fuerit felix hæc saluatio, & benedictiōe dei plena, idcat Lucas, subdēs,

- 14 " **¶** Et factum est, ut audiuit salutationem **MARIAE** Elizabet, exultauit infans in utero eius. Et repleta est spiritu sancto Elizabet, & exclamauit uoce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui. Et unde hoc mihi, ut ueniat mater domini mei ad me: Ecce enim, ut facta est uox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo. Et beata quæ credidisti, quoniam perficietur ea, quæ dicta sunt tibi à domino. **¶** Exultauit infans, **ΕΧΗΙΣΤΗΚΟΙ** subliijt, subultauit infans in utero meo: qui à conceptu penē sextimestris erat. Et impletum est, quod ab angelo Zachariæ dictum fuerat: & spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ. Ad hoc ergo ipsum à spiritu impulsa fuerat uirgo, ut iret in domū Zachariæ: ut præcursor domini spiritu sancto repleretur ex utero matris: & nō solum præcursor, sed & Elizabet mater illius, quæ & spiritu filij sui simul repleta fuit. Quo spiritu plena, in hanc uocem prorupit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui. Quod hic dicitur, Benedicta tu inter mulieres: eadē uerba cōtinet quibus eam dixit angelus benedictā, immo eadem est benedictio: ut hic cōfirmationem dicit angelici, à spiritu sancto, per quē Elizabet loquebatur, intelligamus esse factā. Quite ergo nō dicit benedictā inter & supra mulieres o uirgo, propter diuinæ electiōis sortem, diuinumq; placitū beatissima, & sublimis uirtutis, angelū et spiritū sanctum facit mēdacem. Et adijcitur, Et benedictus fructus uētris tui: ut absolute benedictus, & super omne benedictū benedictus intelligatur. Sed & ex his uerbis Elizabet, immo spiritus sancti in ea loquētis, intelligitur beatissima uirgo, nō more aliarū filij dei habuisse in utero: nam in cæteris, foetus etiā masculus, citra quadragesimū diē animatus nō creditur, atqui illa primo mense, qui erat sextus Ioannis, audiijt id, Benedictus fructus uentris tui. Tunc ergo erat perfectus: neq; enim spiritus sanctus, qui fuerat artifex, ulla ad hoc diuinū opus peragendum mora egebat. Quinetiā Ioannes adhuc in utero clausus, dominū suum agnouit, etiam uirgineis latebris occultatū. Sed & adiecit Elizabet eodē acta spiritu, qui & spiritus est prophetarū: Et unde hoc mihi, ut ueniat mater domini mei ad me: ubi cōfitebatur eam matrē Mesīæ, matrem dei & regis sui, & se omnino ex se fuisse indignā, ut à tāta uisitare sublimitate. At deus qui ad infirma descenderat, ut seruum redimeret: uoluit in sui aduentus primordijs, suū uisitare seruum, & eum de claustris maternis intra claustra materna sanctificare. Et fatetur Elizabet quod euangelista prædixerat, in salutatione uirginis infantem subsultasse, & præ gaudio gestijse in utero suo. Ac fidem uirginis commendat, ut quæ uerbis angelicis minime fuerit incredula, & in hoc beata. Et quæ à spiritu sancto per angelum fuerant promissa, confirmat: dicens quod perficerentur ea quæ erāt illi à domino per angelū nūciata, scilicet quod esset cōceptura & paritura filium, quem uocaret **IESVM**. Qui magnus futurus esset, & filius altissimi uocandus. Cui daturus esset deus regnū Dauid patris ipsius, & regnaturus esset super domū Iacob in æternum, & regni eius nō esset futurus finis. Quorū iam aliqua facta erant. Nam iam uirgo ex spiritu sancto & obūbratione uirtutis altissimi conceperat. Ideo dicit, & perficientur: quandoquidē iā aliqua facta erant. Quod si Elizabet spiritu infantis sui repleta erat, tantomagis **MARIA** mater dei spiritu infantis sui repleta fuit, quāto **CHRISTVS** capacior Ioanne, & filius dei & uirginis filio uiri et mulieris. Quo spiritu plenissima hæc, prorupit in hymnum qui sequitur, diuinæ laudis, & spiritualis iubilationis refertissimum, dicente Luca.
- 15 " **¶** Et ait **MARIA**: Magnificat anima mea dominū. Et exultauit spiritus meus in deo salutari

» saluari meo. Quia respexit humilitatem ancillae suae: ecce enim ex hoc, beatam me di-
 » cent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen
 » eius: Et misericordia eius à progenie in progenies, timētibz eum. Fecit potētiam in
 » brachio suo, dispersit superbos mēte cordis sui. Deposuit potentes de sede, & exalta-
 » uit humiles. Esurentes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit Israël puerū
 » suum, memorari misericordiae suae. Sicut locutus est ad patres nostros, Abrahā & se-
 » mini eius in secula. ¶ Quae magnum spiritū capit, magnificare potest deū, at uirgine
 MARIA, quānam fecit deus spiritus sui capaciorem, qui fecit illam filij sui capacem?
 Potuit igitur eius anima prae alijs magnificare deū, magnitudinemq; eius, in cuius re-
 spectu, & quem solum aestimabat magnum, ut reuera erat, nihil magnum est aestimā-
 dum. Quae cum plena esset spiritu dei, cui proprius agglutinator erat spiritus, in quo
 exultare potuit, nisi in deo: quem cum omnibus, sed supra omnes suum habebat salu-
 tare, unde omne bonum suum pēdere agnoscebat. Ac totus iste hymnus in magna
 nimitate spiritus, quae est profundissima sui humilitas, omnia deo tribuēs & sibi nihil,
 conditus est. Hinc agnoscit uirgo humillima, non esse suum, quod omnes generatio-
 nes diciturā sunt ipsam beatā: sed illius qui respexit humilitatē, exiguitatem, & (ut sic
 dicam) nihilitatem ancillae suae, seruae suae: quae enim esset uoluntas seruae, nisi domini
 sui: Quod agnoscere, ad uerē humilem spiritu spectat. Non suum (inquam) esse, sed
 illius qui fecit ipsi magna. Se paruam, immo nihil ex se aestimabat: sed dei dona in se
 magna, immo deum ipsum magnum agnoscebat, fatebaturq; propter respectū dei,
 & magna dona eius, quae ipsi fecerat: postea omnes generationes ipsam dicituras bea-
 tam, & se non aliter alio ue respectu, quā dei & propter deum, qui ipsi tāta fecerat,
 dici debere beatam. Videamus ergo ne nos excludamus à generationibus, & gene-
 rationibus quidem dei, quae solae uerē sunt, dicēdo eam in aliquo fuisse maledictam:
 quin potius solum beatitudinem eius cogitemus, quam deus sic impleuit gratia, sic
 supra mulieres benedictam reddidit, sic respexit, ut propterea uoluerit ab omnibus di-
 ci beatam: quod si ab omnibus, ergo à nullis maledictam. Quae, quod sibi tanta facta
 sunt, quanta nulli unquam mulieri fecit deus, neq; facturum est, nihil potentiae suae tri-
 buit, sed eius qui potens est, & sanctū nomē eius. Neq; praecedentibus operibus suis
 adscribit quicquā, sed gratiae & misericordiae dei omnia, à qua nullis temporibus, nul-
 lisq; generationū successionibus, ij excluduntur qui diuino amore ac reuerētia agun-
 tur. Et proinde ipsa ab illa non est exclusa, utpotē quam semper ingens erga deū re-
 uerit amor, ingensq; reuerentia. Porro cum dicit: Fecit potētiam in brachio suo, hoc
 intelligit in filio suo, quē ipsa in suo sacrosancto gestabat utero. De quo Esaiās: Quis
 credidit auditui nostro, & brachium domini cui reuelatum est? Sed quam potēti-
 am fecit? Dispersit superbos mente cordis sui: disiecit superbos cogitatione cordis
 ipsorum, per quos non solum homines, sed & daemones, superbi gentium dij, intel-
 ligunt. nam hi cogitabant uniuersum genus hominum perdere, seq; deo praeualere
 posse: isti se aliquid esse credunt, & se respicientes grandia uolunt animo: sed hac
 ipsa cogitatione dispergit eos deus, & in nihilum redigit. Et hi contrarij sunt humi-
 libus, qui sese nihil esse sciunt, sed omnia dei esse: qui se non respiciunt, sed deum,
 quem solum magnificant. Qua cogitatione humiles ad deum colliguntur atque
 eleuantur, ut superbi sua cogitatione dissipantur atque deprimuntur. Humiles ita-
 que angelis lucis similes sunt: superbi, angelis tenebrarum. & bonorum angelo-
 rum est humilitas, amor, reuerentia: malorum, superbia, odium, irreuerentia. Depo-
 suit potentes de sede, & exaltauit humiles. De thronis & sedibus coelestis gloriae pri-
 mo detraxit, propria potentia fretos spiritus: deinde eisdem sedibus priuauit poten-
 tes seculi, ad quas eleuauit humiles. Potentes seculi ij sunt, qui se proprijs uiribus,
 aut operibus posse aliquid credunt, ignorātes potentiam, quae sola saluat omnia, &

ea in æternæ quietis sedibus collacat. Ideo illis merito excludentur, qui suæ potentiaë innixi, id sibi suisq; uiribus adscribunt. Humiles autē sunt, qui uerē agnoscunt omnium largitricem potentiam: qui cum ex se nihil possint, & id absque ulla dubitatione probē intelligāt, ea potentia quam agnoscunt, maxime possunt. Ergo nihil in cœlo, neque angeli, neque homines, nisi deī potētia possunt: & id probē intelligunt, & insuper se ex se nihil aliud posse, quàm nihil posse: & ideo semper celebrāt unam potentiam, quæ est omnis potentia. Non quod cuiusq; nō sit proprius, cōmunicatusq; potentiaë uigor, quo quisq; peculiariter potest. At hoc interest, quod tunc humiles non suum, sed deī: & multo magis cū non propria agunt, sed diuina aguntur potentia: superbi autem suum non deī agnoscunt, quomodo cūque id eueniat. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Esuriētes sunt, qui se nihil ex se diuinæ cognitiōis & sapientiaë, nihil iustitiaë habere intelligunt: sed se esse uacuos & famelicos, & hūc partū à solo deo esse: quos ideo pascit & satiat deus. Cōtrā diuites, qui gloriātur se & sapientia esse plenos, unde dæmon nomen sibi arrogauit, & iustitia abundare: quales sunt et homines, qui se *σοφοὺς*, et iustos esse putāt. Qui, quia nō intelligūt quis sit, qui reuelat spirituales oculos, & qui iustificat impios, uacui relinquūtur & inanes, neque sapientiam, neq; iustitia spiritus habētes, nisi forte humanā, animalem, & diabolicam. Suscepit Israël puerum suū, Per Israël quē suscepit deus, primo hic intelligi potest brachiū eius, in quo fecit potentia etia omnia superatē, qui filius deī erat in uirgine incarnatus. De quo Baruch ca. 3. Hic adinuēnit omnē uia disciplinæ, & tradidit illā Jacob puero suo, & Israël dilecto suo. Post hæc in terris uisus est, & cū hoībus cōuersus est, **Baruch. 3.**

Esa. 41. Secūdo, fidelis Israël, populus ipsius. De quo Esaia quadragesimoprimo: Et tu Israël serue meus, Jacob quem elegi, semen Abraham amici mei, & subditur: Confortaui te, & auxiliatus sum tibi, suscepit te dextera iusti mei. Et ad quid suscepit deus Israël puerum suum? Ut recordaretur misericordiaë suæ. Cui? Abraham patri fidei, & semini eius, qui sunt fideles, & filij fidei, & hoc in æternum. Sicut locutus fuerat ad patres nostros. In Esaia dicit: Beati omnes, qui expectant eum: populus enim Sion habitabit in Hierusalem: plorans nequaquam plorabis, miserans miserebitur tui, & rur- **Esa. 30.**

34. sus: Dominabit tui qui fecit te, dominus exercituum nomen eius: & redēptor sanctus **Hiere. 31.** Israël, deus omnis terræ uocabit. & in Hieremia: In charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miserās, Rursumq; ædificabo te, et ædificaberis uirgo Israël, & rursum: Cōturbata sunt uiscera mea super eū, miserans miserabor eius, dicit dominus, & Dauid: **Psal. 117.**

117. Confitemini domino quoniā bonus, quoniā in seculum misericordia eius. Quinimo uniuersæ scripturæ patrū, ad quos locutus est dominus, plenæ sunt miserationib; eius. Deinde Lucas ponit tempus, quo uirgo beatissima mansit apud cognatā suam, dicens. **16** Mansit autem MARIA cum illa, quasi mēsis tribus: & reuersa est in domum suam. Sex uero mensium à conceptu erat infans, quando beatissima uirgo salutauit Elizabeth, quæ & puero in uentre ipsius sanctificato, repleta est spiritu sancto, Et tres fermē menses mansit apud eā. At ferē sex & ferē tres, nouē non excedūt: tempus aut naturalis partus, ad initiū usq; decimi peruenit. Vnde fit, ut uideatur Lucas insinuassee uirginem discessisse citra tēpus pariendi Elizabeth: sed tamē instante partu eius. Et merito quidē, quia hæc officia nō sunt cōmittenda uirginibus, neq; uerū perio adesse permitti debēt. Tanto minus id decuisset uirginem illā eminentissimam, quæ omnes alias tam præsentis, quàm futuras longē præcellerat: neq; etiā obstetricandi, sed sanctificandi foetus causa, eam ut illō iret spiritus impulerat. Ut aut iuerat, id est comitata, ut par erat, & angelis, & societate sancta, imò & mea quidē sentētia, Ioseph custode uirginitatis suæ, & cœlestis arcani futuro cōscio, in domum est reuersa. Quis em̄ nō facile credat, ubi ex ea audiuit (quod uerisimile est) Ioseph, affinē suā Elizabeth, quæ in sterilitate tēpus pariendi excellerat, à deo uisitatam esse, & iam à multis mensibus

mensibus uterū gestare, miraculo permotum pariter & gaudio, uoluisse cum ea proficisci ac illā uisitare: cum nequaquam de deceret casto iunctos animo, & cœlibe uita, perpetuæq; uirginitatis proposito, in peregrinatione quoque iunctos esse, ut semper aliās fuisse legimus, ut cum peregrinati sunt in Aegyptum, in Hierusalem, & in Galilæam. Et paulo post aduenit tempus, ut pareret Elizabeth, dicente Luca. ¶ Elizabeth 17
 autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium. Et audierunt uicini & cognati eius, quia magnificauit dominus misericordiā suā cum illa: & congratulabantur ei. ¶ Peperit Elizabeth filiū, quo (dei matre excepta) nullus ab Adam ad ipsum sanctior natus fuerat. A tempore cōceptionis latuerat Elizabeth, neque gratiam diuulgari uolebat, donec de partu sibi promisso impletum esset oraculum. Quo impleto, inuulgata est. Et quo inopinatio & admirabilior, eo celerius & latius fama ipsius peruagata est. Congratulabantur uicini & affines, & omnes boni ad quos fama perlata fuerat: & eo quidē magis, quo Zacharias et Elizabeth ambo iusti essent ante deum, incedentes in omnibus mādatis & iustificacionibus domini irreprensibiliter. Atq; tunc impletum est, quod ab angelo Zachariæ dictū fuerat: Et multi in natiuitate eius gaudebunt. Nato sancto puero, aduenit octauus dies, quo iuxta legis ritum circumcidendus erat, ut aperit Lucas, dicens. ¶ Et factū est in die octauo, uenerunt circumcidere puerum. Et uocabant eum nomine patris sui, Zachariam. Et respondens mater eius, dixit: Nequaquā, sed uocabitur Ioannes. Et dixerūt ad illam: quia nemo est in cognatione tua, qui uocetur hoc nomine. Innuebāt autem patri eius, quem uellet uocari eum. Et postulās pugillarem, scripsit, dicens: Ioannes est nomen eius. Et mirati sunt uniuersi. ¶ Qui uenerunt: Vicini & amici, & consanguinei Elizabeth & Zachariæ. Quōd Domum Zachariæ. Etiam enim domi octauo die circumcidebant pueros, nominatq; eis indebant: ad quod officium uenerant, & circumcisionē incipientes uocabant puerum, Zachariam: ut paterni quoque nominis hæres fieret. Quibus aduersata mater, dixit: Non id erit nomen eius, sed Ioannes. Cui minime assentientes, cum nullus in tota cognatione illa, hac nomenclatura nosceretur appellatus: signis à patre nomē pueri exposcebant. Qui signo postulata tabella, in qua scriberet (id enim significat *πινακι διος*, nostri pugillares dicūt, quod pugno teneātur, aut à pungēdo) scripsit: Ioannes est nomē eius. Et mirati sunt cuncti qui aderāt: tum quod non esset nomē cognationis, tum quod id scisset Elizabeth, quā uir alloqui non poterat. Sed nesciebant eā à spiritu sancto, quo plena fuerat, aut ab angelo, aut à uiro, eo modo quo ipsi scripto scierant, scire potuisse. Vbi autem rectē nomine suo uocatus est Ioannes, illico apertū est os Zachariæ, & reddita ei quæ ablata fuerat, loquendi facultas: tunc enim impletum est tempus oraculi, quod dixerat angelus: Et ecce eris tacēs, & non poteris loqui usq; in diem quo hæc fiant. Atqui inter cætera dixerat: Et uocabis nomen eius Ioannem: quod & factū est antequam sermo sit ei restitutus. Sed nō solum sermo ei restitutus est, sed insuper collatū insignis prophetiæ, tum de puero, tum de CHRISTO munus, quod aperit Lucas, dicens. ¶ Apertū est autē illico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens deū. Et factus est timor super omnes uicinos eorū, & super omnia montana Iudææ diuulgabantur omnia uerba hæc, & posuerūt omnes qui audierāt, in corde suo, dicentes: Quis putas puer iste erit? Etenim manus domini erat cum illo. ¶ Quod loquebatur Zacharias benedicēs deum: laus ea erat, quæ postea ponetur: Benedictus dominus deus Israël, quia uisitauit & fecit redemptionem plebis suæ. Et factus est timor, & timor quidem domini super omnes uicinos eorū, qui hæc & uidebant, & audiebāt. Et late hæc fama per omnia montana Iudææ dispergebatur. Et uoluntantes animo quis tantorum prodigiorum exitus esse posset, admirabūdi dicebāt: Quis nā puer iste erit? Nec ab re: nā manus domini, id est spiritus sanctus, erat cū illo, quo adhuc ex utero matris, iuxta angeli oraculum, repletus erat. At nūc laudē, quam

- 20 restituto sermone loquebatur Zacharias, quæ laus est & prophetia, subiungit Lucas, dicens. ¶ Et Zacharias pater eius, repletus est spiritu sancto, & prophetauit, dicens: Benedictus dominus deus Israël: quia uisitauit, & fecit redemptionem plebis suæ. Et erexit cornu salutis nobis in domo Dauid pueri sui: Sicut locutus est per os sanctorum, qui à seculo sunt prophetarum eius. Salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium qui oderunt nos, Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, & memorari testamenti sui sancti. Iurandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis: Ut sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi, In sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Et tu puer, propheta altissimi uocaberis: præbis enim ante faciem domini parare uias eius: Ad dandam scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum, Per uiscera misericordiae dei nostri, in quibus uisitauit nos oriens ex alto. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in uiam pacis. ¶ Nimirum inter natos mulierum ueteris legis, non surrexit maior Ioanne Baptista: quando quidem non solum ipse, sed & causa ipsius, & pater & mater eius repleti fuerunt spiritu sancto: hoc autem totum & ipsius & patris & matris eius, gratia CHRISTI fuit. Et de plenitudine, inquit, eius nos omnes accepimus, gratiam pro gratia, nouam pro uetere. Hæc autem sola dei in CHRISTO benedictio, quam testificatus est spiritus cum per Zachariam in hæc uerba prorupit: Benedictus dominus deus Israël. Cuius in laude & prophetia dicitur, quia uisitauit & fecit: hæc præterea certitudinem indicant, perinde ac si iam uisitatio & redemptio facta fuisset, quæ haud multo post per CHRISTVM implenda erat. Et cornu salutis: potentiam, fortitudinem, protectionem Messiam, qui futurus erat à domo & familia Dauid, et omnium factorum salutem: Sicut locutus fuerat per os suorum sanctorum prophetarum, qui fuerunt à seculo. De hoc enim habetur Psalmo centesimo trigesimo primo: Quoniam elegit dominus Sion, elegit eam in habitationem sibi. Et subditur: Illuc producam cornu Dauid, parauit lucernam CHRISTO meo. ubi cornu, dictum est de CHRISTO: lucerna de Ioanne Baptista, Et Hieremiam uigesimo tertio: Ecce dies ueniunt, dicit dominus, & suscitabo Dauid germem iustum, & regnabit rex & sapiens erit, et faciet iudicium & iustitiam in terra, & subditur: In diebus illis saluabitur Iuda, & Israël habitabit confidenter. Et hoc est nomen, quod uocabunt eum, dominus iustus noster, & rursus: Tu ergo ne timeas serue meus Iacob, ait dominus, & ne paueas Israël: quia ecce ego saluabo te de terra longinqua, & semen tuum de terra captiuitatis eorum. Et Psalmo septuagesimo tertio: Deus autem rex noster ante secula, operatus est salutem in medio terræ. Et ad quid erexit cornu salutis in domo Dauid pueri sui: Ut afferret nobis salutem, & saluaret nos, a quibus: Certè ab inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos. Inimici autem nostri, & qui nos maxime oderunt, ut qui nobis uitam inuidet, & nos in perpetuum perdere festinant: sunt spiritus tenebrarum, contra quos à deo per CHRISTVM suum nobis certissima salus obuēnit. Ad quid insuper erexit cornu salutis in domo Dauid pueri sui: Ut faceret misericordiam cum patribus nostris, et memor esset testamenti sui sancti. Et exhiberet iurandum, quod iurauit ad Abraham patrem nostrum. De pacto domini ad Abraham legitur Genesis decimo septimo: Ego sum, & ponam pactum meum tecum, erisque pater multarum gentium. Sed quod est pactum & testamentum sanctum: Testamentum non primum illud & uetus literæ, sed secundum & nouum spiritus, ad quod præcipue dandum, cornu salutis in domo Dauid, erectum est. De quo Hieremiam 31. Ecce dies ueniunt, dicit dominus, & feriam domum Israël, & domum Iuda fœdus nouum, non secundum pactum, quod pepigi cum patribus uestris, & subditur: Dabo legem meam in uisceribus eorum, & in corde eorum scribam eam. Hæc autem lex, hoc testamentum cuius ut memor esset, uenit filius dei: tanto sanctius priore est, quanto spiritus litera sanctior est: aded ut per eminentiam sanctum dicatur.

Ioh. 1.

Psal. 131.

Hier. 23.

Hier. 30.

Psal. 71.

Gen. 17.

Hier. 31.

etum dicatur. De iuramento autē ad eundem Abrahā, legitur etiā Genesis cap. uige
 simo secundo: Per memetipsum iuravi, dicit dominus: quia fecisti hanc rem, & nō pe Gen. 22
 percisti filio tuo unigenito propter me: benedicam tibi, & multiplicabo semen tuū sicut
 stellas cœli, & ueluti arenam, quæ est in litore maris: possidebit semen tuū portas
 inimicorū suorum, & benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ: quia obedisti
 uoci meæ. Hoc est iusurandū quod iurauit deus, ut daret filijs Abrahæ, qui sunt filij
 fidei, ut de manu, de potestate inimicorū nostrorū, tam spiritualium, quæ sunt spiritua
 les nequitia, quàm carnaliū, quæ sunt noxiæ concupiscentiæ, sua gratia & misericor
 dia liberati, spirituales que effecti, intrepide seruiremus ei in omni sanctimonia spiri
 tualis uitæ, iustitiæque spiritus, corā ipso omnibus diebus nostræ, et præsentis et futuræ
 uitæ. Quod subiūgitur: Et tu puer, propheta altissimi uocaberis: propheta est de Ioan
 ne, qui propheta fuit CHRISTI, cum dicebat: Post me ueniet, qui ante me factus est,
 cuius nō sum dignus soluere corrigiam calceamenti. Et nō solū propheta, sed & plus
 quàm propheta: quia illū mōstrauit, illū baptizauit. Et cū dicitur, altissimi, spiritus Za
 chariæ testatur CHRISTVM altissimū deū esse. Quod similiter indicat, Præibis enim
 ante faciem domini, parare uias eius. Nam is ante cuius faciem præibat, erat CHRIS
 TVS dominus, id est deus. Præibat autem ut pararet uias eius. Quomodo? Con
 fessione peccatorū, baptismo aquæ, & poenitentia, id est respicientia prioris uitæ, ut
 parati aptique essent ad scientiam nouæ legis. Vt & hic gratia cuius hæc præparatio fi
 eret, subditur: Ad dandam scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum
 eorum. Vt ipse dominus daret scientiam, cognitionem, institutionemque salutarem
 sic paratæ plebi suæ, in remissionem peccatorum eorum. non enim in doctrina Ioan
 nis, peccatorum remissio, sed præparatio: sed in doctrina CHRISTI. Ideo hæc parti
 cula, parare uias eius, bono iure ad Ioānem pertinet. Et hæc, τοῦ δοῦναι γνώσιν, ut det
 scientiā, siue potius cognitionē, respicere potest id quod refert eius, & CHRISTVM.
 Et tunc sensus est, Vt ipse dominus det scientiam salutis plebi suæ, in remissionē pec
 catorū eorū: quod nimirū pertinet ad CHRISTVM, quia remittere peccata non est
 præparantis, sed præparata consummantis. At uero si contendas id, Ad dandam sci
 entiam, pertinere ad Ioānem, haud multum refragabor, ut sit sensus: Præibis ante faci
 em domini, ut pares uiam eius, ut des γνώσιν, id est cognitionem salutis plebi eius in
 remissionem peccatorum eorum: quia in eādē intelligentiam recidit. nam quid est,
 ut des cognitionē salutis, nisi cognitionem Mesia, quem angelus ideo prænunciavit
 Ioseph IESVM nominandum, quia ipse saluaturus esset populum suum à peccatis
 eorum. Et de quo Esaias 46. Propè feci iustitiam meam, non elongabitur, & sa E[4.46]
 lus mea non morabitur. Dabo in Sion salutem, & in Israël gloriam meam. Sensus er
 go est, Præibis ante faciē domini, ut des cognitionem salutis, id est Mesia, plebi eius,
 in remissionem peccatorum eorum: siquidem ex cognitiōe & fide eius, remissio pec
 catorum. Non igitur ex operibus & iustificationibus legis hæc remissio peccatorum
 facienda erat, sed per id quod dictum est, & quod subdit, cum ait: Per uiscera miseri
 cordiæ dei nostri, in quibus uisitauit nos oriens ex alto. Hæc, noua iustificatio. Paratis
 & CHRISTVM cognoscentibus, peccata remittuntur, non ex iustificationibus legis,
 nō ex operibus: sed per profundissimā illā misericordiam dei nostri, patris æterni, qua
 nos ἀνατολῆ, id est oriēs, sol iustitiæ, dei filius uisitauit nos ex alto, è sinu patris, è sum
 mo throno gloriæ ad nos descēdens. De quo dicitur Zachariæ 3. Ecce enim ego ad Zach. 3.
 ducā seruum meū, orientē. & Malachiæ quarto: Et orietur uobis timentibus nomen Malach. 4.
 meū, sol iustitiæ. Sed ad quid insup uisitauit nos sol ille exoriēs, sol iustitiæ, ex alto? Sa
 nè ut illuceret nobis, in tenebris, et in umbra mortis sedētibus: quōd (luce uisā æterni
 solis) dirigere possemus pedes nostros, affectus, actusque nostros in uia æternæ pacis.
 Qui sedebāt in tenebris, maxie erāt gētes: q in umbra mortis, Iudæi: nā i umbra legis

21 sedebant, quæ eos cum nullus faceret legem, perducebat ad mortem: à quibus tenebris, & à qua umbra, illustratio aduentus CHRISTI liberat, per gratiam ad pacem & uitam adducendo. Hæc est laus simul & magnifica prophetia spiritu sancto afflati Zachariæ. Qua posita, de puero nato adijcit Lucas, dicens. ¶ Puer autem crescebat & confortabatur spiritu: & erat in desertis usque in diem ostensionis suæ ad Israël. ¶ Adolescebat puer, & spiritus domini in dies apparebat in eo potentior. Et cum primū per ætatem licuit, ad deserta sese contulit, ibi duriores quàm apud parentes uitam acturus: quandoquidem & ætas firmior spiritū fortiorē sequi potuit: quanquā & apud parentes delicatā uitā non egisse, satis intelligitur, cui nunquā ex mandato angeli datū fuit uinū, nunquā sicera, aut quod inebriare potest. Quod si in potu à puero fugerat delicias, in cibo quoque fugisse illas qui ab utero sanctus erat, & spiritu sancto plenus, nulli dubium esse potest: cum uerisimile sit, ut qui ceteros ad CHRISTVM erat preparaturus, ipse maxime omnium esset preparatus: non enim qui sunt eiusmodi, spiritu suo sed spiritu dei reguntur. Et ab ineunte ætate in desertis mansit, uitā uiuens ^{egre} ac solitariam, sed omnium qui præcesserant maxime austerā: idque non suis uiribus, sed spiritus sancti dono. Hoc autem fecit usque ad tempus manifestatiōis suæ: quæ fuit, cum uerbū domini factū est super eum in deserto, sub monarchiæ moderatore Tyberio, & præside Iudææ Pontio Pilato: quando deserta egressus, uenit in omnē regionem circa Iordanem, baptismum pœnitentiæ prædicans, ut ex hoc euangelio, cap. tertio cognoscitur. Et hæc fuit uita Ioannis Baptistæ, & prima ostēsiō eius ad Israël: qui ut paulo ante CHRISTVM natus fuerat, ita etiam paulo ante ipsum manifestatus est, tanquam quidam lucifer, qui orientem solem è uicino præueniens, illum adnunciat: qui est CHRISTVS IESVS super omnia benedictus: Cui cū patre æterno, & spiritu sancto, sit honor, gloria & potestas in omnia seculorum secula. Amen.

C A P V T S E C V N D V M.

22 Actum est autem in diebus illis, exiit edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur uniuersus orbis. Hæc descriptio prima, facta est à præside Syriæ Cyrino. Et ibant omnes ut profiterentur, singuli in suam ciuitatem. Ascendit autem & Ioseph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam, 5 ciuitatem Dauid, quæ uocatur Bethleem: eo quod esset de domo et familia

23 Dauid, ut profiteretur cū MARIA despōsata sibi uxore prægnāte. ¶ Factū est autem cū essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. Et peperit filiū suū primo genitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præsepio: quia non

24 erat ei locus in diuersorio. ¶ Et pastores erant in regione eadem uigilantes, & custodientes uigilias noctis super gregem suum. Et ecce angelus domini stetit iuxta illos, & claritas dei circumfulsit illos, & timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus: Nolite timere. Ecce enim euāgelizo uobis gaudiū magnū, quod erit omni populo: quia natus est uobis hodie saluator, qui est CHRISTVS dominus, in ciuitate Dauid. Et hoc uobis signū: 15 Inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ cœlestis, laudantium deū, & dicentium: Gloria in altissimis deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis.

25 ¶ Et factū est, ut discesserūt ab eis angeli in cœlum: pastores loquebantur adinuicem